

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1978 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1979

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1978

VILNIUS

1979

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1978

VILNIUS

1979

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1978

ВИЛЬНИУС «МОКСЛАС» 1979

Redakcinė kolegija

**Jonas DOBROVOLSKAS, Mečislovas JUČAS, Vytautas
MERKYS, Vacys MILIUS, Giedrė NIUNKIENĖ, Rita STRAZ-
DŪNAITĖ (sekretorė), Henrikas ŠADŽIUS, Adolfas
TAUTAVIČIUS, Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redak-
torius), Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktoriaus
pavaduotoja)**

Išleista pagal LTSR MA Istorijos instituto užsakymą

0505040000

**M 10604—209
M854(08)—79 Ž—79**

© LTSR MA Istorijos institutas, 1979

SUPYNIŲ KAIMO XVIII a. LETUVIŠKA PRIESAIKA

EDVARDAS GUDAVIČIUS

Priesaikos yra vienas labiausiai paplitusių aktų iš negausių senųjų lietuviškų tekstų¹. Žinomas ir jau paskelbtas galima papildyti dar viena, surašyta Mažojoje Lietuvoje XVIII a. 9-ajame dešimtmetyje.

Prisiekiantysis (akto davėjas)—Šupynių kaimo (Rautenburgo vls.) valstietis Kristupas Kubilius. Data nepažymėta, bet raštas įdėtas į susegtą bylą tarp 1787 m. dokumentų. Tekste minima 1769 m. data, o toliau, apibūdinami vėlesni įvykiai, klostėsi „prieš kelius metus“. Popieriaus vandenženklis „Karūna“ pasitaiko 1783—1786 m. Lietuvos dokumentuose². Pagal šiuos duomenis galime apibrėžti aukščiau minėtąją 1787 m. datą.

Dokumento matmenys 210×240 mm. Jis surašytas ne gotikiniu, bet lotynišku greitraščiu. Šnypščiamieji priebalsiai perteikiami daugiausia lenkiškąja, o ne vokiškąja rašyba (žr. tekstą). Priesaika užrašyta vienoje lapo pusėje. Lapui bylos registruotojas yra davęs savo eilės numerį (fol. 71).

Tekstas buvo rašomas iš prisiekiančiojo kalbos. Mat pats K. Kubilius buvo neraštingas: kituose dokumentuose jis vietoj parašo deda du ar tris kryželius³. Užrašytojo, matyt, būta vokiečio: kalba iškraipyta, vietomis sunkiai suvokiama. Labiausiai taip verčia manyti vergiškas sekimas vokiškais stereotipais: „priesekiui prie dievo to wisagalingojo“ (schwöre bei Gott, dem allmächtigen); „per 100 doleru isz-statito rankai raszto

¹ Iš seniau įvestų į mokslo apyvartą priesaikų žr.: Gerullis J. Senieji lietuvių skaitymai. K., 1927, d. 1, p. 243; Biržiška M. Nežinomi senieji lietuviški tekstai.—Tauta ir žodis. 7 knygos. K., 1931, p. 264—265; Jablonskis K. Kelios XVII amžiaus lietuviškos priesaikos ir kitos lietuvių kalbos liekanos Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės aktuose.—Archivum Philologicum. K., 1937, kn. 6, p. 142—148; Pakarklis P. Senoviniai Prūsijos įstatymai lietuvių kalba.—Tiesa, 1945.XI.21, p. 4.

² Laucevičius E. Popierius Lietuvoje XV—XVIII a. V., 1967, p. 125, 196 (tyrinėjimai); Nr. 1612, 1613 (atlasas). Tai Trutenau dirbtuvės (Rytprūsioje) nuo 1775 m. tvartotas ženklas.

³ Lietuvos TSR MA Centrinės bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau išnašose ir tekste — MAB), f. 14, s. v. 300, l. 33, 45, 47, 77.

nu Christupa Pallaysti" (von Christoph Pallaistis Hand ausgestellter Schrift über 100 Taler); „nu kuro asz ne žinau" (von welcher weiss ich nicht).

Priesaikos esmė: Kristupas Palaistis buvo davęs Kristupui Kubiliui 100 talerių skolos raštą, kurį pastarasis pametė. K. Palaisčiui gražinant skolą, K. Kubilius prisiekia raštą pametęs ir pasižada nebeturėti pretenzijų. Iš teksto neaišku, kurį iš jų 1769 m. reikia laikyti mažamečiu. Kiti duomenys parodo, kad tai buvo akto gavėjas K. Palaistis. Mat K. Kubilius su savo žmona „pasirašo" dar ir 1774 metais⁴.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad priesaikos konkretus formuliaras skiriasi nuo abstrakčių Didžiosios Lietuvos priesaikų formuliarių.

Tekstas

Originalas — raštas Šupynių kaimo ipotekos byloje. MAB, f. 14, s. v. 300, l. 78 (l. 76—77 ir l. 79 datuoti 1787 m.).

Publikacija — neskelbta ir nepanaudota literatūroje.

Asz, Christoph Kubillus, priesekiu prie dievo to wisagalingojo ir viszinanczojo wiena kuniszko.

Priesega

Kad asz tiesa tan tikrayi, kursai ant to Christupa Pallaysti isz maziemo nu 9 mayjo 1769. nu manes bey nu mano patszos Marine, gimuse Butkenes, per 100 doleru isz-statito rankai raszto nu Christupa Pallaysti pirm kellu metu, alla jau atgal moketa skola tikray atgawes, kad szis man alle prapuolesis, nu kuro asz ne žinau, kur jissai dinges yra, ir kad asz jam tikray daujiaui ne turiu, ir kad toktai tas raszts nei ant jokio pikto mislijimo isz mano ranku isz-ejes arba iszleydes esmi ar kitam i jo rankas dawes.

Teip tikray, kaip man dievs gelbti per Jezu Kristu ir jo szwento žodi. Amen.

⁴ MAB, f. 14, s. v. 300, l. 33.